

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1924

ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ
ΤΗ 8η ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1925

ΥΠΟ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ Γ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Κύριοι,

Πρὶν ἢ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος 1924 πεπραγμένων καθήκων θεωρεῖ τὸ Συμβούλιον νὰ προσφέρῃ εὐλαβῆ σπονδὴν πρὸς τοὺς νεκροὺς συναδέλφους, οἵτινες συνεδέθησαν μετὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας διὰ κοινῆς ἐν αὐτῇ ἐργασίας ἢ διὰ τῆς ἐπιδιώξεως τοῦ αὐτοῦ μεγάλου καὶ εὐγενοῦς ἐπιστημονικοῦ σκοποῦ.

Ἐκ τῶν ἐπιτιμιῶν ἐταίρων ἀτώλεσεν ἡ Ἑταιρεία τὸν κορυφαῖον Γάλλον νομισματικὸν Ἐρνέστον Babelon, διευθυντὴν τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου τῶν Παρισίων, καθηγητὴν τοῦ Κολλεγίου τῆς Γαλλίας καὶ Ἀκαδημαϊκόν.

Τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ ἐπιφανεστάτου ἀνδρὸς εἶναι οὕτω μέγα καὶ πολυμερές, ὥστε θὰ τιμᾶται πάντοτε ὅπουδῆποτε ἀσκεῖται ἢ τε ἀρχαιολογικὴ ἐπιστήμη καθ' ὅλου καὶ ἰδίᾳ ἡ νομισματική.

Ἀφορμηθεὶς ἀπὸ στεροῦς ἱστορικῆς ἐρεῦνης καὶ ἐπεκταθεὶς εἰς εὐρεῖαν γνῶσιν τῆς ἀρχαιολογίας, τῆς τε Ἀνατολικῆς καὶ τῆς κλασσικῆς, κατέληξεν εἰς τὴν μελέτην τῆς νομισματικῆς, τῆς ὁποίας νέαν ἐπεχείρησε συστηματοποίησιν ἐν κολοσσιαίῳ ἔργῳ ἀπομείναντι διὰ τὸν ἐπελθόντα θάνατον κολοβῷ. Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Babelon, καίπερ ἀτελείωτον, ἀναμνησκει ἐν τῇ θεμελιώσει αὐτοῦ τὸν Ἡράκλειον ἰδρυτὴν τῆς νομισματικῆς Ἰησουίτην

Ἰωσήφ Eckhel, σκοπεῖ δὲ τὴν συστηματικὴν καὶ συγχρονιστικὴν περὶ τῶν ἀρχαίων νομισμάτων πραγματείαν ἀντὶ τῆς κρατούσης ἀπλῆς τοπογραφικῆς. — Ὁ θάνατος ἐστέρησεν ἡμᾶς τῆς πέραν τοῦ ἔκτου τόμου συνεχείας, ἀλλὰ δὲν ἐστέρησε τὸν ἀοίδιμον διδάσκαλον τῆς παγκοσμίου δόξης, ἣτις ἀποτελεῖ καὶ τῆς Γαλλικῆς ἐπιστήμης δόξαν.

Ἀπώλειαν ἀποτελεῖ καὶ ὁ θάνατος τοῦ ἐν Πράγα καθηγητοῦ τῆς Ἀρχαιολογίας Γουλιέλμου Klein, ὅστις πολλὰ ἐδίδαξε διὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ἔν τε τῇ ἀγγειογραφίᾳ καὶ ἐν τῇ πλαστικῇ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἐπεστέγασε δὲ τὴν συγγραφικὴν αὐτοῦ παραγωγὴν διὰ τῆς τριτοῦ ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Πλαστικῆς, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ ἐκ τῆς ἐλλείψεως εἰκόνων γεννωμένη στενοχωρία δὲν ἐλαττώνει τὴν ὠφελιμότητα τοῦ βιβλίου.

Ἐκ τῶν ἄλλων ἐταίρων ἐξέλιπον κατὰ τὸ 1924 ὁ Ἀθανάσιος Τυπάλδος Μπασιάς ἐπανειλημμένως ἐνεργῶς μετασχὼν τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἑταιρείας, ὁ Ἐμμ. Ρέπουλης, ὁ Κλ. Ζάννος καὶ ὁ Ἀντώνιος Μομφερράτος ὁ οὐχὶ μόνον περὶ τὸ Ῥωμαϊκόν, ἀλλὰ καὶ περὶ τὸ Βυζαντιακόν, ἐν μέρει δὲ καὶ περὶ τὸ ἀρχ. Ἑλληνικόν δίκαιον ἐπιμελῶς ἀσχοληθεῖς.

Νεαρὸς καὶ ὑπὸ τραγικᾶς συνθήκας ἐτελεύτησε τὸν βίον ὁ ἐπιμελητὴς ἀρχαιοτήτων καὶ εὐελπίς συνάδελφος Νικόλαος Λάσκαρις, ἀραιώσας τὸν μικρὸν κύκλον τῆς ἐπερχομένης ἀρχαιολογικῆς γενεᾶς καὶ καταθλίψας τοὺς συναδέλφους αὐτοῦ.

Λύπην μεγάλην ὡσαύτως ἐνεποίησεν ὁ θάνατος τοῦ πολυτίμου συνεργάτου τῶν ἀρχαιολόγων τῆς τελευταίας πεντηκονταετίας καὶ εὐρυτάτης φήμης καλλιτέχνου ἀντιγραφέως Αἰμυλίου Ζιλλιερόν πατρός, τοῦ ὁποίου τὰ ἔργα ἐκόσμησαν καὶ τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας τὰ δημοσιεύματα.

Ἀπὸ τοῦ λυπηροῦ τούτου καθήκοντος μεταβαίνοντες εἰς τοὺς ζῶντας χαιρετίζομεν καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου τοὺς ἐπιτι-

μίους ἑταίρους : Γουσταῦον Schlumberger, τὸν σεβασμίον Νέστορα τῆς παγκοσμίου βυζαντινολογίας ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ὀγδοηκονταετοῦς βίου μεστοῦ ἐπιστημονικῆς ἐργασίας καὶ λαμπρᾶς συγγραφικῆς δράσεως.

Τὸν Φρειδερίκον Hiller von Gärtringen καὶ Ἀδόλφον Wilhelm ἐπὶ τῇ ἐξηκονταετηρίδι αὐτῶν καὶ τῇ ἐνδόξῳ ἐπιγραφικῇ σταδιοδρομίᾳ, ἐπὶ τὴν ὁποίαν δύνανται ὑπερήφανοι νὰ ἀποβλέπωσι καὶ ἦν εὐχόμεθα νὰ ἐξακολουθήσωσι μετὰ τῆς αὐτῆς εὐτυχίας ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀρχαιολογίας.

Τὸν Θεόδωρον Wiegand ἐπὶ τῇ ἐξηκονταετηρίδι αὐτοῦ καὶ τῇ ἐπιφανεῖ ἐν τῇ ἀρχαιολογίᾳ δράσει.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἀπευθύνει ὡσαύτως θερμὸν χαιρετισμὸν πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις Γερμανικὴν ἀρχαιολογικὴν Σχολὴν ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τῆς πρώτης ἀπὸ τῆς ιδρύσεως αὐτῆς πεντηκονταετίας, εὐχεται δὲ μακρὸν τὸν βίον αὐτῆς καὶ τὰς μελλούσας πεντηκονταετίας ἐπίσης γονίμους, ὅπως καὶ ἡ διαρρεῦσασα πρώτη, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἐπιστήμης.

Ἡ Ἑλλὰς ἔχει τὸ εὐτύχημα νὰ φιλοξενῇ ἐν τῇ ἱστορικῇ αὐτῆς πρωτευούσῃ τὰ πολυτιμότετα ταῦτα ἐργαστήρια τῆς παγκοσμίου ἀρχαιολογίας, ἡ δὲ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἀποβλέπει πάντοτε πρὸς αὐτὰ μετὰ θερμῶν αἰσθημάτων εὐγνώμονος συναδελφότητος καὶ εὐχεται, ὅπως ἐξακολουθήσωσιν ἀδιτάρακτοι αἱ κοιναὶ προσπάθειαι πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, πρὸς τὴν ὁποίαν φέρονται ἐν θαυμαστῇ διεθνεῖ ἀμίλλῃ πάντες οἱ ἐν Ἀθήναις ὡς ἐν δισσορκεῖ πνευματικῷ συνεδρίῳ συγκεντρωμένοι ἐκ παντὸς τόπου ἀρχαιολογικοὶ σκαπανεῖς.

Ἴδωμεν νῦν τίνα συμβολὴν εἰς τὸ μέγα τοῦτο ἔργον παρέσχεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία κατὰ τὸ ἔτος 1924. Ἀνασκαφικὰς ἐργασίας ἐξετέλεσεν ἡ Ἐταιρεία ἐν ὄλῳ ἑνέᾳ, ἤτοι ἐν Ἀθήναις, ἐν Ἀμφιαρείῳ τοῦ Ὠρωποῦ, ἐν Φεραῖς, ἐν Νέᾳ Ἀγχιάλῳ, ἐν Νικοπόλει, ἐν Ἀσκληπιείῳ τῆς Ἐπιδαύρου, ἐν Στυμ-

φάλω, ἐν Σίφωφ καὶ ἐν Νίρου χάνι τῆς Κρήτης, ἐδαπάνησε δὲ ἐν ὄλω δρ. 45,431.20.

1. Ἐν Ἀθήναις ἐξηκολούθησεν ἡ Ἑταιρεία διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Καστριώτου τὰς ἀπὸ ἐτῶν ἐκτελουμένας ἀνασκαφὰς πρὸς ἀποκάλυψιν τῶν λειψάνων τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους.

Ὅπως ἀναφέρει καὶ ὁ κ. Καστριώτης ἐν τῇ πρὸς τὴν Ἑταιρείαν ἐκθέσει αὐτοῦ, κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπανάληψιν τῆς ἀνασκαφῆς ἐξηρευνήθη τὸ μεταξὺ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου καὶ τοῦ Ὁδείου διαφαινόμενον οἰκοδόμημα, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐν μέρει μόνον ἀποκαλυφθῆ κατὰ τὰς ἐν ἔτει 1862 γενομένας ἀνασκαφὰς τοῦ θεάτρου. Τὸ κτίσμα τοῦτο, τοῦ ὁποῖου μόνον τὸ κρηπίδωμα σφύζεται, ὁ κ. Καστριώτης ταυτίζει πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀνδοκίδου ἐν τῷ περὶ τῶν μυστηρίων λόγῳ κεφ. 38 ἀναφερόμενον πρόπυλον, δι' οὗ οἱ Ἑρμοκοπίδαι κατήλθον ἐκ τοῦ Ὁδείου εἰς τὸ θέατρον. Μεταξὺ τοῦ προπύλου τούτου καὶ τῶν πρὸς Α. νεωτέρων οἰκίσκων ἦτο δίοδος μεταξὺ τοῦ Ὁδείου καὶ τοῦ θεάτρου, ἡ δὲ εἴσοδος τοῦ Ὁδείου εὐρίσκεται κατὰ τὸν ἀνασκάπτοντα ὑπὸ τοὺς νεωτέρους οἰκίσκους.

Ἀπεκαλύφθη ὡσαύτως μέγα περαιτέρω τμήμα τοῦ βορείου τοίχου τοῦ Ὁδείου καὶ ἐξηρευνήθη τὸ μέχρι τῆς ἀνατολικῆς παρόδου τοῦ θεάτρου καὶ τοῦ μνημονευθέντος προπύλου ἐξικνούμενον ὄχυρωματικὸν τεῖχος τοῦ 5^{ου} μ. Χ. αἰῶνος.

Ἡ ἀνασκαφή τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους, σημαντικὴ διὰ τὴν περὶ τὸ Διονυσιακὸν θέατρον τοπογραφίαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ διὰ τὸ σχέδιον αὐτοῦ τούτου τοῦ Ὁδείου, εἶναι ἠναγκασμένη νὰ προχωρῇ βραδέως ἕνεκα τῆς βαθείας ἐπιχώσεως, ὑπερβαινώσεως ἐνιαχοῦ τὰ 7 μέτρα, καὶ ἕνεκα τοῦ κατελημμένου ὑπὸ οἰκίσκων μέρους τοῦ ἀνασκαπτεύου χώρου. Ὑπάρχει ὁμως εὐτυχῶς ἀκόμη γῶρος ἐλεύθερος πρὸς ἐξερεύνησιν, ἡ δὲ ἐργασία θὰ προχωρήσῃ θετικώτερον καὶ μετὰ μονιμωτέρων ἀποτελεσμάτων, ὅταν ἐξασφαλισθῇ ἡ ἀποκόμισις τῶν χωμάτων.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ εὐχαρίστως ἀναφέρομεν τὴν συνδρομὴν,

τὴν ὁποίαν παρέχει εἰς τὴν Ἑταιρείαν ἐν τῇ ἀνασκαφῇ ταύτῃ ἡ μακρὰ πείρα καὶ ἡ γνωστὴ ἐν τοῖς ζητήμασι τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς Ἀθηναϊκῆς ἰδίᾳ τοπογραφίας διορατικότης τοῦ κ. Γουλιέλμου Δαῖρπφελδ.

2. Ἐν Ἀμφιαρείῳ τοῦ Ὠρωποῦ ἐξηκολούθησαν καὶ κατὰ τὸ 1924 αἱ ἐργασίαι τῆς Ἑταιρείας διὰ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου κ. Β. Λεονάρδου.

Ἡ τελευταία αὕτη ἔρευνα διεξήχθη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ χειμάρρου, ἀπεκαλύφθη δὲ ἅπασα ἡ ἀνατολικὴ πομπικὴ ὁδός, ἣτις συναπτομένη μετὰ τῆς δυτικῆς ὁδοῦ ὠδήγει διὰ τῆς ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον ὁδοῦ εἰς τὴν καὶ διὰ τῶν ἐπιγραφῶν μαρτυρομένην γέφυραν τοῦ χειμάρρου καὶ δι' αὐτῆς ἔπειτα εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης κυρίως ἱερὸν, ἦτοι εἰς τὸν βωμόν, τὸν ναὸν καὶ τὰ ἄλλα μνημεῖα. Ὡσαύτως ἀπεκαλύφθη δισκελὴς στοὰ μετὰ τριῶν κίωνων, ὁμοία πρὸς τὴν τοῦ χειμερινοῦ καταγωγίου ἢ ξενῶνος.

Ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης ἀνεκαθάρθη μικρὸς ναός, ἐπιμελέστατα ὑποδομημένος, εὐρισκόμενος δὲ ὑποκάτω δύο βάθρων ἐπίπλων ἀνδριάντων ἀναγομένων εἰς τοὺς πρὸ τῶν μέσων τῆς 3ης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος χρόνους, πιθανώτατα δὲ εἰς τὸν 5ον π. Χ. αἰῶνα.

Ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης ἐγένετο δοκιμαστικὴ σκαφή ἐν τῷ ἀγρῷ Δημ. Λούπη καὶ ἀπεκάλυψε μέρος οἰκοδομήματος ἐκ τριῶν τουλάχιστον διαμερισμάτων καὶ κιονοστοιχίας ἴσως Ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ.

Ἐκ τῶν κινητῶν εὐρημάτων ἄξια μνείας εἶναι τεμάχια Μεγαρικῶν σκύφων καὶ ἄλλων ἀγγείων τῶν ὑστέρων χρόνων, σταθμῖα κωνικὰ καὶ πυραμιδοειδῆ, ἰδίᾳ δὲ νομίσματα Βοιωτῶν, Ὠρωπίων καὶ Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ.

Ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ Ἀμφιαρείου ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἐκτελουμένη ἔχει ἤδη παράσχει ἱκανὰ καὶ πολύτιμα εὐρήματα οὐχὶ μόνον ἀκίνητα, ἀλλὰ καὶ κινητά, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι γνωστὰ τὰ τε ἀνάγλυφα καὶ αἱ ἐπιγραφαί, ἀξιόλογα μνημεῖα ἐκ-

δοθέντα κατὰ καιροῦς ὑπὸ τοῦ κ. Λεονάρδου. Ἄλλ' ὅ,τι κυρίως ἔλλείπει καὶ εἶναι αἰσθητὸν προκειμένου περὶ τόπου οἶον τὸ ἱερόν τοῦ Ἀμφιαράου, εἶναι ἓν συνθετικὸν γενικὸν ἔργον περὶ τῶν γενομένων μέχρι τοῦδε ἐργασιῶν. Τὸ συμβούλιον ἔχον πρόθυμον ἐν τούτῳ συναργὸν τὸν κ. Λεονάρδον θὰ καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως προπαρασκευασθῆ συντόμως τοιαύτη δημοσίευσις.

3 Ἐν Θεσσαλίᾳ ἐξηκολούθησεν ἡ Ἑταιρεία τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ ἐν *Φεραῖς* ἱεροῦ τοῦ *Θαυλίου Διὸς* διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Ἀρβανιτοπούλου. Διὰ τῆς ἐργασίας ταύτης τοῦ 1924 ἐβεβαιώθη, ὡς ἀναφέρει ὁ ἀνασκάψας, πρὸ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ναοῦ καὶ εἰς οὐχὶ μακρὰν ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν ἡ ὑπαρξίς θεμελίων πέντε ἢ ἕξ ἐτέρων οἰκοδομημάτων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐν μὲν φαίνεται ἀνῆκον εἰς μικρότερον ναόν, τὸ δὲ ἄλλα εἶναι βάρθρα μεγάλων παραλληλεπίπεδων πωρολίθων.

Ἐνδεικτικὰ τῆς σπουδαιότητος τῆς ἀνασκαφῆς εἶναι καὶ τὰ κινήτὰ εὐρήματα: Τεμάχια ἀρχιτεκτονικὰ μετ' ἀρχαϊκῶν ἀναγλύφων κοσμημάτων τοῦ 6^{ου} π. Χ. αἰῶνος κατὰ τὸν ἀνασκάπτοντα, ἰδίᾳ δὲ τεμάχια ἐχίνου δωρικῶν κιονοκράνων μετ' ἀναγλύφων κυματίων. Τὰ ἀρχιτεκτονικὰ ταῦτα μέλη εἶναι ἐκ πωρολίθου, φέρουσι δὲ ἴχνη λεπτοῦ ἀρίστου μαρμαροκονιάματος καὶ χρωμάτων. Παρὰ ταῦτα εὐρέθησαν καὶ ὀλίγα μαρμάρινα τεμάχια ἀναγλύφων ἐκ μετοπῶν ζωφόρου, ὧν ἐν παριστᾷ λέοντα σπαράσσειν ταῦρον, ἄλλα δὲ προέρχονται ἐξ ἐνδυμάτων γυναικῶν ὁμοίων πρὸς τὰς ἀρχαϊκὰς κόρας τῆς Ἀκροπόλεως κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ κ. Ἀρβανιτοπούλου. Ἐκτὸς τούτων εὐρέθησαν ἀναθηματικαὶ τινες στήλαι, ὧν μία τῇ *Ἐννοδίᾳ*, ἥτοι τῇ Ἀρτέμιδι, ἄλλη δὲ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «εὐξαμένα καὶ κατατυχοῦσα». Ἄλλαι στήλαι περιέχουσι ψηφίσματα προξενίας.

Ἐὰν συνδυάσῃ τις τὰ ἐφετινὰ εὐρήματα πρὸς τὰ τῶν παρελθόντων ἐτῶν, ὧν πολλὰ ἔχουσιν ἤδη ἐκτεθῆ ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ μουσεῖῳ τῶν Ἀθηνῶν, σχηματίζει ἀσφαλῆ τὴν πεποιθήσιν

ὅτι πρόκειται περὶ ἀξιολογωτάτου ἀρχαιολογικοῦ τόπου, ὅστις ἐξερευνώμενος ἐν εὐρυτέρῳ κλίμακι καὶ ἄνευ διακοπῶν, διὰ συστηματικῆς δὲ καὶ ἐπιμόνου μελέτης τῶν εὐρημάτων, θέλει ἀποβῆ διδακτικώτατος ἐπιστημονικῶς.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία θέλει προθύμως παράσχει πᾶσαν συνδρομὴν πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου τούτου.

4. Ἐν Θεσσαλίᾳ ἔσκαψεν ἡ Ἐταιρεία καὶ ἐν *Νέᾳ Ἀγχιάλῳ* συνεχίζουσα τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1923 ἀρξαμένην, εἰς τὴν χριστιανικὴν δὲ ἀρχαιολογίαν ἀναφερομένην ἐργασίαν διὰ τοῦ καθηγητοῦ καὶ Ἐφόρου κ. Γ. Σωτηρίου.

Ἡ ἐργασία ἐκτελεῖται ἐν τῷ χώρῳ τῷ ἐκτεινομένῳ περὶ τὸν λόφον τῆς ἀρχαίας Πυράσου καὶ ἐκεῖθεν μέχρι τῆς παραλίας. Ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ προσδιωρίσθησαν δύο μεγάλαι χριστιανικαὶ βασιλικαὶ καὶ σύμπλεγμα κρηνῶν καὶ οἰκίσκων μετὰ ψηφιδωτῶν δαπέδων, ἐκατέρωθεν τῆς νῦν ἐκκλησίας τοῦ συμπηχθέντος προσφυγικοῦ συνοικισμοῦ τῆς Νέας Ἀγχιάλου, παρὰ τὰ ἔρειπια τῆς διαδεχθείσης τὴν Πύρασον καὶ τὰς Φθιώτιδας Θήβας μεσαιωνικῆς πόλεως τῶν Θεσσαλικῶν Θηβῶν.

Ἡ ἐργασία τοῦ 1924 περιεστράφη περὶ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς σπουδαιότερας χριστιανικῆς βασιλικῆς, ἣτις ὑποτίθεται ὑπὸ τοῦ κ. Σωτηρίου ὡς ἡ Μητρόπολις τῶν Θεσσαλικῶν Θηβῶν.

Ἀποτέλεσμα δὲ τούτου ἦτο ἡ βεβαίωσις τοῦ οἰκοδομήματος ὡς παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς μήκους 53 περιήπου μέτρων καὶ πλάτους 26, διαιρουμένης διὰ δύο σειρῶν ἐξ 9 κίωνων εἰς τρεῖς στοὰς ἢ κλίτη, ἐχούσης δὲ νάρθηκα καὶ ἐξωτερικὸν περιστύλιον ἢ αἶθριον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἶναι προφανῶς ἡ φιάλη. — Τὸ δάπεδον τῆς βασιλικῆς ἦτο μαρμαρόστρωτον καὶ ἐκοσμεῖτο διὰ μαρμαροθετημάτων, ἱκανὰ δὲ τμήματα αὐτοῦ ἐσώθησαν.

Ὡσαύτως ἐσώθη καὶ μέρος τῆς λευκῆς ὀρθομαρμαρώσεως ἰδίᾳ κατὰ τὸν νάρθηκα καὶ τμήματα τῶν μαρμάρων τῆς σολέας μετ' ἀξιολόγων γλυπτῶν κοσμημάτων ὡς καὶ τὸ πρὸ τῆς σολέας κείμενον βάθρον τοῦ ἄμβωνος.

Ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, κορμῶν κίονων, κιονοκράνων καὶ ἐπιθημάτων, κορινθιαζόντων μὲν τοῦ Θεοδοσιανοῦ τύπου διὰ τὸν κάτω ὄροφον, ἰωνιζόντων δὲ διὰ τὸν ἄνω, θωρακίων, γείσων, παραθύρων μετὰ τῶν ἰδιαζόντων αὐτῶν κιονοκράνων καὶ ἄλλων διακεκοσμημένων λειψάνων συνάγεται ὅτι ἡ μελέτη τῆς βασιλικῆς ταύτης θέλει ἀποβῆ διδακτικωτάτη διὰ τε τὸν πλοῦτον τῆς καλλιτεχνικῆς κατεργασίας ὡς καὶ διὰ τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν τῶν Ἑλληνορωμαϊκῶν διακοσμητικῶν θεμάτων, ἡ ὁποία πλουσιώτατα ἀντιπροσωπεύεται ἐν βασιλικῇ τῆς Ν. Ἀγχιάλου ἥτοι τῶν χριστιανικῶν Θεσσαλικῶν Θηβῶν καὶ τάσσει αὐτὴν εἰς τὴν μεταξὺ τῶν δύο Θεοδοσιῶν περίοδον τῆς πόλεως.

Αἱ ἀνασκαφαὶ συμπληροῦσαι τὴν ἱστορικὴν παράδοσιν διδάσκουσι πρὸς τούτοις ὅτι κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην αἱ Θεσσαλικαὶ Θῆβαι, αἱ διάδοχοι τῆς Πυράσου παρὰ τὰς ἀρχαίας Φθιώτιδας Θήβας, ἦσαν ἀκμαιοτάτη καὶ μεγάλης σημασίας πόλις, ἥτις φαίνεται ὅτι ηὐξήθη ἰδίᾳ λόγῳ τῆς καταπτώσεως τῆς Δημητριάδος. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ὅπως ἡ παλαιοχριστιανικὴ αὕτη πόλις ἀποκαλυφθῆ ὁλόκληρος καὶ συντελεσθῆ οὕτως ἔργον διαφωτιστικώτατον τῆς μεσαιωνικῆς ἡμῶν ἱστορίας.

Εὐχαρίστως δὲ ἀναφέρομεν ὅτι ἐνεργείαις τοῦ κ. Σωτηρίου ἡ κοινότης Ν. Ἀγχιάλου προσέφερε 5,000 δραχμῶν πρὸς ἴδρυσιν μουσείου.

5. Ἄλλην ἀνασκαφικὴν ἐργασίαν καὶ ταύτην ἀναφερομένην κυριώτατα μέχρι τοῦδε εἰς τὴν χριστιανικὴν περίοδον τῆς Ἑλλάδος ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία διὰ τοῦ κ. Ἀ. Φιλαδελφέως ἐν *Νικοπόλει* τῆς Ἡπείρου Καὶ ἡ ἐργασία αὕτη εἶναι συνέχεια προηγουμένης ἀνασκαφῆς, ἐξ ἧς προέρχονται σημαντικώτατα εὐρήματα, ἀπεκαλύφθη δὲ περαιτέρω τὸ μέγα χριστιανικὸν οἰκοδόμημα τὸ ἀναφανέν κατὰ τὰς ἐργασίας τοῦ 1921 καὶ 1922.

Πρὸς Νότον τῆς κυρίας εἰσόδου ἀπεκαλύφθη εὐρύτατος τετράγωνος χῶρος πλακόστρωτος, κατὰ τὰς πλευρὰς τοῦ ὁποίου

ἦσαν κιονοστοιχίαι ἀποτελοῦναι οὕτω κατὰ τὸν ἀνασκάπτοντα, περιστύλιον ἀνήκον εἰς ἰδιωτικόν τι μέγαρον ἀρχικῶς, μετασκευασθὲν δὲ εἰς μητροπολιτικὸν ἢ ἐκκλησιαστικὸν ἐν γένει ἴδρυμα κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, ὡς μαρτυροῦσιν οἱ ἐπὶ πλείστων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν ἀνάγλυφοι σταυροί, κιονίσκοι διλόβων ἢ τριλόβων παραθύρων καὶ τὰ ἐπὶ κεράμων ἐγχάρακτα χριστιανικὰ σύμβολα, ὅμοια πρὸς τὰ τῆς γνωστοτάτης βασιλικῆς τοῦ Δουμετίου τῆς Νικοπόλεως. Ἀξιόλογα εἶναι ὡσαύτως καὶ τὰ κορινθιάζοντα κιονόκρανα τοῦ τύπου τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰώνων κατὰ τὸν κ. Φιλαδελφία. Κατὰ μῆκος τῆς μεσημβρινῆς στοᾶς τοῦ περιστυλίου τούτου εὐρέθη ψηφιδωτὸν δάπεδον εἰς μῆκος 18 μέτρων καὶ πλάτος 1,90, κατὰ τὸ πλεῖστον ἄριστα διατηρούμενον, ἀπαρτιζόμενον δὲ ἐκ γεωμετρικῶν κοσμημάτων, οἷα ἀπαντῶσιν εἰς πολλὰ ψηφιδωτὰ τῶν τε ἑλληνορωμαϊκῶν καὶ τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων. Ὁ ψηφιδωτὸς οὗτος δρόμος φαίνεται ὅτι περιέθεεν ὀλόκληρον τὸ περιστύλιον, διότι ἐκ τῶν χωμάτων ἐξήχθησαν πολλὰ ψηφιδωτὰ τεμάχια ὁμοίας συνθέσεως, τὰ ὅποια ἀπετέθησαν εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Πρεβέζης.

Τὸ ἀρχιερατικὸν τοῦτο μέγαρον, ὅπερ δύναται νὰ εἶναι καὶ ἱερατικὴ σχολὴ κατὰ τὸν κ. Φιλαδελφία, θὰ ἐκτίσθῃ πιθανώτατα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀρχιερέως Ἀλκίσωνος, διότι κατὰ τὴν πρὸ διετίας ἀνακαλυφθεῖσαν ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῆς θύρας τῆς μεγάλης αἰθούσης τοῦ αὐτοῦ κτίσματος «τὸ πᾶν ἔργον ἐκ θεμελίων ἔκτισεν ὁ ἀγιώτατος ἀρχιερεὺς Ἀλκίσων». Ὁ ἀρχιερεὺς οὗτος ἤκμασε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 6^{ου} αἰῶνος ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου.

Παρὰ τὴν ἀνασκαφικὴν ταύτην ἐργασίαν ὁ κ. Φιλαδελφεὺς ἔπεισεν, ὡς γράφει, τὸν Δήμαρχον Πρεβέζης, ὅπως στεγάσῃ διὰ περιπτέρου τὸ ψηφιδωτὸν τοῦ πρὸ διετίας ἀνακαλυφθέντος παρεκκλησίου, ἵνα προλάβῃ τὴν ἐκ τῶν βροχῶν βλάβην αὐτοῦ. Ὡσαύτως παρεχωρήθη ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τοῦ Ε' σώματος

στρατοῦ τὸ ἐπὶ τοῦ φρουρίου τῆς Πρεβέζης εὐρύχωρον μουσουλμανικὸν τέμενος, ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς μουσεῖον ἀντὶ τῶν ἰσογείων τοῦ δημαρχείου Πρεβέζης.

6. Ἐν τῷ Ἀσκληπιεῖ τῆς Ἐπιδαύρου ἐξηκολούθησε καὶ κατὰ τὸ 1924 ἡ Ἐταιρεία τὰς ἀπὸ ἐτῶν πολλῶν μετὰ σημαντικωτάτων εὐρημάτων γινομένης διὰ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Π. Καββαδία ἐργασίας.

Αἱ ἐργασίαι αὗται τοῦ 1924 ἀπεκάλυψαν ὀλόκληρον τὴν διὰ ψηφιδωτοῦ ἐπεστρωμένην αἴθουσαν τοῦ μεγαλητέρου τῶν δύο παρὰ τὴν δεξαμενὴν τοῦ Ἀντωνίνου οἰκοδομημάτων. Ὡσαύτως ἐξηρευνήθησαν καὶ αἱ ὑπόλοιποι αἴθουσαι τῶν οἰκοδομημάτων, οὕτω δὲ ἐγένετο δυνατὴ ἡ ἀποπεράτωσις τοῦ σχεδίου αὐτῶν.

Τὸ σύμπλεγμα τῶν συνεχομένων τούτων διωρόφων ἢ τριωρόφων οἰκοδομημάτων μετ' ἐκτεταμένων ὑποκαύστων καὶ πλήρους συστήματος διοχετεύσεως τοῦ θερμοῦ ὕδατος διὰ μεταλλίνων σωλῆνων εἰς τοὺς ὑψηλοτέρους ὀρόφους, ὡς δεικνύουσιν αἱ σφρζόμεναι ἐν τοῖς τοίχοις σχετικαὶ ἐγκοπαί, ἀποτελεῖ ἀναμφισβητήτως εὐρυχωροτάτας θέρμας. Ἀπομένει μόνον ζήτημα περαιτέρω ἐρεῦνης, κατὰ τὸν κ. Καββαδίαν, ἀνὸς προορισμὸς τῶν οἰκοδομημάτων τούτων ἦτο ἀποκλειστικῶς μόνος ὁ τῶν θερμῶν.

Ὅπως δὲ καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα μετὰ τῶν πλειόνων ὀρόφων καὶ τῆς πλουσίας διακοσμήσεως διὰ τε ψηφιδωτῶν καὶ πλακοστρωσίας καὶ ὀρθομαρμαρώσεως, καὶ τῆς μεγάλης αὐτῶν ἐκτάσεως (τὸ μὲν μεγαλήτερον ἐξ αὐτῶν καταλαμβάνει ἑκτασιν 1900 τετραγων. μέτρων, τὸ δὲ μικρότερον 850 μ.)—τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα, λέγω, καταλαμβάνουσιν ἐξαιρετικὴν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἀρχαιολογίᾳ τῶν ὑστέρων χρόνων θέσιν. Ἡ εἰκὼν τῆς Ἱερᾶς Ἐπιδαύρου διὰ τῆς προσθήκης καὶ τῶν ἀξιολόγων τούτων λειψάνων καθίσταται μεγαλοπρεπεστέρα καὶ τὸ ἔργον τῆς τε Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας καὶ τοῦ κ. Καββαδία ἀξίον πάσης τιμῆς καὶ ἐνισχύσεως.

Θὰ ἦτο εὐτυχές τὸ Συμβούλιον, εἰὰν παρὰ τὴν μονομερῆ δημοσίευσιν τῶν νέων τούτων εὐρημάτων, ἦτις προπαρασκευάζεται, ἠδύνατο νὰ ἐλπίζῃ καὶ τῆς σπουδαιοτάτης ταύτης ἀνασκαφῆς νέαν συνολικὴν δημοσίευσιν. Ἐκ τῶν παλαιῶν περὶ τοῦ Ἀσκληπιείου ἐργασιῶν τοῦ κ. Καββαδία, αἱ πλεῖσται ἔχουσιν ἐξαντληθῆ, τὰ δὲ προστεθέντα ἐν τῷ μεταξὺ εὐρήματα καὶ νέα παρατηρήσεις καθιστῶσιν ἀπαραίτητον νέαν τοῦ συνόλου ἐπεξεργασίαν.

7 Ἐν **Στυμφάλῳ** ἤρξατο ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἐργασιῶν διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Ὁρλάνδου. Ἦδη διάσημοι τοπογράφοι τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδίᾳ τῆς Πελοποννήσου ἠσχολήθησαν περὶ τὴν Στύμφαλον καὶ τὰ διαφαινόμενα αὐτῆς λείψανα, ὃ δὲ λαμπρὸς χάρτης τῆς Expedition scientifique de Morée καὶ αἱ περιγραφαὶ τοῦ Dodwell, τοῦ Leake, τοῦ Ross, τοῦ Curtius, τοῦ Frazer καὶ τελευταῖον τοῦ Latterman καὶ Hiller von Gärtringen, ἐγέννων ζωηρὰν τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς ἐξερεύνησιν τοῦ τόπου.

Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ἐταιρεία προθυμότερα ἀπεδέχθη τὴν αἴτησιν τοῦ κ. Ὁρλάνδου, ὅπως ἐργασθῆ ἐν Στυμφάλῳ. Ἡ πρώτη αὕτη ἐργασία εἶχε δοκιμαστικὸν καὶ προσανατολιστικὸν σκοπὸν, παρ' ὅλην ὅμως τὴν φύσιν αὐτῆς ταύτην καὶ παρ' ὄλον τὸ βραχὺ τῆς διαρκείας, παρέσχεν ἐνθαρρυντικώτατα διὰ τὸ μέλλον ἀποτελέσματα.

Ἡ ἐξαιρετικὴ ξηρασία τοῦ 1924 ἐπέτρεψεν, ὥστε νὰ ἐξερευνηθῶσι τὰ συνήθως κατακεκλυσμένα ὑπὸ τῆς λίμνης ΝΔ μέρη τῆς ἀρχαίας πόλεως κατὰ τὴν τοποθεσίαν Βελατσοῦρι.

Ἀπεκαλύφθησαν πρῶτον τὰ θεμέλια τετραστύλου προστύλου ναοῦ μήκους 16,40 καὶ πλάτους 7,40, ἐν τῷ σηκῷ τοῦ οὐοῦ ὑπάρχει τὸ θεμέλιον τοῦ βήθρου τοῦ ἀγάλματος. Ὁ οἰσθόδομος ἔχει δύο διαμερίσματα, ἅτινα ἐχρησιμοποιοῦντο, ὅπως καὶ ἐν ἄλλοις ἀρχαίοις ναοῖς, ὡς θησαυροὶ ἢ ταμεῖα. Ὁ ναὸς οὗτος δὲν φαίνεται ὅτι εἶναι ἀρχαιότερος τῶν Ἑλληνιστικῶν χρόνων.

Περαιτέρω ἀπεκαλύφθησαν δύο μικρὰ πώρινα τετράγωνα

ιερά, ὧν τὸ ἕτερον ἔχει ἐν τῷ μέσῳ ἀρίστης ἐργασίας βάθρον, ἴσως διὰ τὸ λατρευτικὸν ἄγαλμα.

Πρὸς δυσμὰς τούτων ἀπεκαλύφθησαν τὰ θεμέλια κτίσματος ἔχοντος διάγραμμα προπύλου, ἀλλ' οὔτινος ὁ προορισμὸς δὲν εἶναι, κατὰ τὸν κ. Ὁρλάνδον, ἀκόμη σαφῆς.

Ὡσαύτως ἐκαθαρίσθη ἡ πρὸ τῆς πλατείας τετράκρονος κρήνη καὶ ἀπεκαλύφθη ἡ κλίμαξ αὐτῆς, ἡ κατάγουσα ἀπὸ τῆς πλατείας εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς ὑδροληψίας.

Ἐν τῇ ὑπὸ τὴν κατατομὴν πλατεία ἐκαθαρίσθη περίεργον κτίσμα, ἐν μέρει λαξευτὸν ἐν τῷ βράχῳ, κατὰ δὲ τὸ ὑπόλοιπον κτιστόν, ἀποτελούμενον ἐξ ἑνὸς κυκλικοῦ χώρου θολωτοῦ, διαμέτρου 7,᾽ 82, καὶ ἑνὸς δρόμου ἄγοντος εἰς αὐτόν. Εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων μέτρων ὑπάρχει καὶ ἄλλο ὅμοιον κτίσμα κυκλικὸν διαμέτρου 5,᾽ 00, ἀκαθορίστου καὶ αὐτοῦ ἀκόμη προορισμοῦ. Ἐπὶ τῆς μακρᾶς βραχῶδους γλώσσης, ἣτις ἀποτελεῖ τὸ ΒΑ ὄριον τῆς λίμνης, μικρὰ σκαφή ἀπεκάλυψε ἐκ νέου οὐχὶ μόνον γνωστὸν μικρὸν ναὸν, ἀλλὰ καὶ ἄγνωστον παρ' αὐτὸν τετράπλευρον οἰκοδόμημα, πιθανῶς οἴκημα ἱερέων. Ἐντὸς τῶν θάμνων διακρίνονται περαιτέρω καὶ ἄλλων δύο ναῶν τὰ θεμέλια. Περαιτέρω ἐξηρεύνησεν ὁ κ. Ὁρλάνδος μέγαν τάφον κατὰ τὸ αἰγυπτιαζόν σύστημα κατεσκευασμένον καὶ ἀνήκοντα εἰς τὴν Ἑλληνιστικὴν περιόδον.

Τέλος ἐξηρευνήθη ὁ λεγόμενος βυζαντινὸς ναός, ὅστις ἀποδεικνύεται καὶ ἐν τῷ σχεδίῳ καὶ ἐν ταῖς διακοσμητικαῖς λεπτομερείαις κτίσμα τῆς Φραγκοκρατίας.

Παρὰ ταῦτα ὁ κ. Ὁρλάνδος, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ σπουδαστοῦ τοῦ Πολυτεχνείου κ. Μπιτζίου ἤρξατο τῆς συντάξεως τοπογραφικοῦ διαγράμματος τῶν τειχῶν τῆς πόλεως.

Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων δειγμάτων διαγράφεται σαφῶς τὸ ἀγαθὸν μέλλον τῆς ἐργασίας ταύτης.

8. Ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς νήσοις εἰργάσθη ἡ Ἐταιρεία. Ἐν *Σίφνῳ* ἐξηκολούθησε τὰς παλαιὰς αὐτοῦ ἐρεῦνας ὁ σύμβουλος κ. Δρα-

γάτσης καὶ κατήρτισε πλήρες τὸ σχέδιον τῆς παλαιᾶς ἀκροπόλεως τοῦ Ἁγίου Νικήτα, ἣτις ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν διαμερισμάτων κατὰ τὴν βορείαν πλευρὰν καὶ ἐκ τριῶν κατὰ τὴν νοτίαν ἢ ἀνατολικὴ εἶναι ἐν μέρει κατεστραμμένη, ἐξ ὀλοκλήρου δὲ ἡ δυτικὴ. Περισυνελέχθησαν ὡσαύτως τὰ διεσκορπισμένα λείψανα τοῦ ἐπὶ τοῦ βράχου καὶ πρὸ τοῦ ναυδρίου τοῦ Ἁγίου Νικήτα κειμένου βωμοῦ.

Κατὰ τὸν Ἄσπρον Πύργον ἐμελέτησεν ὁ κ. Δραγάτσης τὸν τύμβον Σωροῦδι καὶ κατήρτισε τὸ διάγραμμα αὐτοῦ. Οὗτος περιβάλλεται ὑπὸ κλιμακωτοῦ ἀναλήμματος ἐκ μεγάλων λίθων, τοῦ ὁποῦ τοῦ ὕψους κυμαίνεται ἀναλόγως τοῦ ὕψους τοῦ ἐδάφους. Κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος ἡ ὄλη καμπυλότης τοῦ τύμβου μετὰ τῶν βαθμίδων ἔχει ὕψος 20 μ, 45 — Ὑπὸ ἰδιωτῶν σκαφεῖς ἄλλοτε ὁ τύμβος μέχρι βάρθους ἕνδεκα μέτρων οὐδὲν παρουσίασεν ἵχνος τάφου, ἀλλὰ περὶ τὸ μέσον ἐμφανίζεται πλήρης ὀγκολίθων, ἔχει δὲ ἀνάγκην τακτικῆς ἀνασκαφῆς. Ὅστρακα ἀγγείων Ῥωμαϊκῶν χρόνων κατὰ τὸν κ. Δραγάτσην ὑποδεικνύουσι τὴν ἡλικίαν τοῦ τύμβου. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Δραγάτσης ἐβεβαίωσε κατὰ τὰ νότια τῆς νήσου καὶ δύο ἄλλους πύργους ἐκτὸς τῶν ἤδη γνωστῶν καὶ ὑπ' αὐτοῦ μελετηθέντων 36, ἓνα ἐν θέσει Ἁγ. Ἰωάννης τὰ Πλακιά καὶ ἓνα ἐν Ἁγίῳ Ἰωάννῃ τοῦ Φάρου. Παρὰ τὸν Πλατὺν Γιαλὸν μεταξὺ ἄλλων ἀρχαίων λίθων εἰργασμένων, εὐρέθη καὶ ἐπιτύμβιος ἐπιγραφή *Ξαντίχη Αἰσχετύλλου*.

Ἐν τέλει τῆς ἐκθέσεως αὐτοῦ ὁ κ. Δραγάτσης ἀναφέρει καὶ εὐρήματα ἐκ τάφων τῆς Κυκλαδικῆς λεγομένης περιόδου, ἀνασκαφέντων ὑπὸ χωρικῶν.

9. Ἐν *Κρήτῃ* ἐξηκολούθησεν ἡ Ἐταιρεία τὰς ἐν θέσει Νίρου Χάνι ἀξιολόγους ἐργασίας διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Ξανθοῦδίδου.

Ἐν θέσει *Πύργος* μεταξὺ τῶν ἀσκάφων χωμάτων καὶ ἐντὸς μυχοῦ προηγουμένως ἀνασκαφέντος ὑπ' αὐτοῦ μεγάλου τάφου

ἀνεῦρεν ὁ κ. Ξανθουδίδης τεμάχιον χρυσοῦ διαδήματος τῶν αὐτῶν πρωτομινωϊκῶν χρόνων, ἐξηρεύνησε δὲ ὀλόκληρον τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τάφου καὶ ἐβεβαιώθη ὅτι οὗτος δὲν ἐξετείνεται περαιτέρω. Ἐκτὸς τοῦ τάφου τούτου καὶ εἰς ἀπόστασιν 50 μέτρων εὔρε πτωχοὺς τάφους ἐντὸς ῥωγμῶν τῶν βράχων, ἐνθα οἱ νεκροὶ ἦσαν κεκαλυμμένοι ἀπλῶς διὰ λίθων. Τὰ εὑρεθέντα καὶ ἐνταῦθα πρωτομινωϊκὰ ὄστρακα (ἀγγείων) δεικνύουσιν ὅτι καὶ οἱ τάφοι οὗτοι εἶναι σύγχρονοι πρὸς τὸν μέγαν τάφον.

Ἄλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἔκτασιν τοῦ βραχῶδους λόφου τοῦ Πύργου ἀπαντῶσι τῆς αὐτῆς περιόδου ὄστρακα, ἐξ οὗ εἰκάζει ὁ κ. Ξανθουδίδης ὅτι ἐνταῦθα ἐξετείνεται ὁ εἰς τοὺς τάφους ἀνήκων συνοικισμός. Εἰς τὸν αὐτὸν συνοικισμὸν ἀνήκουσιν, ἀλλ' εἶναι ἀκόμη ἀκαθορίστου προορισμοῦ, οἱ λαξευτοὶ λάκκοι, περὶ τοὺς τριάκοντα, οἱ ὅποιοι καλοῦνται σήμερον ἀερόλιθοι, ἐν δὲ τῇ ἀρχαίᾳ ἐποχῇ ἀροί, ὡς εὐστόλως παρατηρεῖ ὁ κ. Ξανθουδίδης.

β') Μεταξὺ τοῦ μεγάρου τοῦ Νίρου καὶ τῆς νέας ἀμαξιτοῦ σκαφῆ δοκιμαστικὴ ἐδίδαξεν ὅτι μέχρι τῆς θαλάσσης οὐδὲν σπουδαῖον κτίσμα εὑρίσκετο, ἀλλὰ μόνον ἐκβολάδες τοῦ συνοικισμοῦ. Μόνον εἰς βάθος τριῶν μέτρων ἀνεφάνησαν ὀλίγα λείψανα τοίχων. Ἡ ἐπίχωσις περιεῖχεν ὄστρακα τῆς μεσομινωϊκῆς ἐποχῆς, ἐν ᾧ τὸ μέγαρον εἶναι νεώτερον ἢτοι τῆς πρώτης ὑστερομινωϊκῆς. Ἄλλὰ τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιχώσεως εἶναι διδακτικώτατον διὰ τὴν πολύχρωμον διακόσμησιν τῶν ὄστράκων καὶ τὰ σχήματα τῶν ἀγγείων. Ἐπικρατοῦσι τὰ μεσομινωϊκὰ κύπελλα μετὰ ποδίσκου καὶ αἱ δίωτοι μετὰ γεφυρωτῆς προχοῆς πρόχοι. Ἄξιόλογοι εἶναι δύο ἀέραιοι λύχνοι πήλινοι διὰ τε τὸ σχῆμα καὶ διὰ τὴν ἐποχὴν.

Ὡσαύτως μικρὸς πήλινος φυσικώτατα καθήμενος κριὸς μέλας μετὰ λευκῆς διακοσμήσεως.

γ'). Διὰ τρίτης σκαφῆς 500 μέτρα πρὸς δυσμὰς τοῦ μεγάρου ἐξηκριβώθη μὲν ἡ θέσις τοῦ νεκροταφείου τοῦ Νίρου, ἀλλὰ δὲν εὑρέθησαν ἀθρόοι τάφοι μετὰ λαρνάκων, διότι ὁ ὀρμητικώ-

τατος χεῖμαρρος. Βαθειανὸς ἔχει, φαίνεται, καταστρέψει τὸ νεκροταφεῖον κατὰ τὴν μεγάλην πλήμμυραν τοῦ 1897. Ἄλλ' εἰς τάφος ἀνευρεθεὶς παρὰ τὴν δυτικὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ παρέσχε σημαντικώτα εὐρήματα. Τὰ ὅσα σχεδὸν σεσαθρωμένα καὶ λεπτότατα δεικνύουσι τὸν νεκρὸν νεαρώτατον. Καὶ τὸ μῆκος τοῦ τάφου ἦτο μόνον 1 μ., 20. Τὰ κτερίσματα ἦσαν :

1) Δύο μικροὶ στεγανόστομοι ἀμφορεῖς τοῦ τύπου τῆς Β' ὑστερομινωϊκῆς ἐποχῆς μετὰ φαιῶν ἀπλῶν κοσμημάτων ἐπὶ ὠχρολεύκου ἐδάφους.

2) Μικρὰ κεφαλὴ βοῶς ἐκ σαρδίου λίθου, κομποτέχνημα ἀρίστης ἐργασίας.

3) Δύο μικρὰ ἀνδρικὰ ἐλεφάντινα εἰδώλια ἀτυχῶς ἔλλιπῆ, ἀλλὰ μετὰ θαυμασίας λεπτότητος καὶ φυσικότητος ἐξεργασμένα.

4) Μεγάλῃ φακοειδῆς ἐκ σαρδώνυχος λίθος, φέρουσα ἐγγεγλυμένους δύο αἰγάγρους ἀντινώτους ὀρθοὺς καὶ κεραιζομένους, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ὀρθὸν ἔριφον, ἐξόχου ὠραιότητος καὶ καλλίστης τέχνης. Σειρὰ ἄλλη ἐγγλύφων λίθων ἐκ κρυστάλλου, ἐξ ἰάσπιδος καὶ ψῆφοι ἐξ ἠλέκτρου καὶ ἐκ σαρδίου διδάσκουσι πόσον μεγάλη ἦτο ἢ ἐκ τῆς καταστροφῆς τοῦ χεῖμαρρου ἀπώλεια.

Τοῦτο ὑπῆρξε, κύριοι, τὸ ἀνασκαφικὸν ἔργον τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος 1924.

Ἄλλ' αἱ ἀνασκαφαὶ δὲν εἶναι τὸ μόνον μέλημα ἑνὸς ἀρχαιολογικοῦ ἐπιστημονικοῦ σωματείου οὐδὲ αὐτῶν τῶν ἀνασκαπτόντων. Παρὰ τὴν εὐρεσιν καὶ τὴν συντήρησιν τῶν ἀποκαλυπτομένων μνημείων, ἐπιτακτικὸν εἶναι τὸ καθῆκον τῆς ἐπεξεργασίας καὶ τῆς ἀξίας δημοσιεύσεως τῶν εὐρημάτων.

Πρὸς τοῦτο δὲ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία συντηρεῖ ἀπὸ μακροτάτου χρόνου ἰδίαν ἀρχαιολογικὴν βιβλιοθήκην, ἢ ὁποία πλουτιζομένη βαθμιαίως κατέστη ἀξιόλογον κέντρον ἐπιστημονικῆς ἐργασίας καὶ συνετέλεσε μέγιστον εἰς τὴν προαγωγὴν τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχαιολογικῶν σπουδῶν.

Ἡ παγκόσμιος ἀνωμαλία τῆς τελευταίας δεκαετίας ἔσχε τὸν ἀντίκτυπον αὐτῆς καὶ εἰς τὸν κανονικὸν πλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης, διὰ τοῦτο δὲ καὶ συντονωτέραν καταβάλλει νῦν μέριμναν τὸ Συμβούλιον, ὅπως ἀναπληρώσῃ τὰ δημιουργηθέντα κενὰ καὶ τηρῇ τὴν βιβλιοθήκην κατὰ τὸ δυνατὸν ἐνήμερον τῆς συντελουμένης παγκοσμίου ἀρχαιολογικῆς κινήσεως.

Εὐχαρίστως δὲ μνημονεύομεν ὅτι πλὴν τῶν ἀγοραζομένων βιβλίων ἀπέκτησε ἡ βιβλιοθήκη καὶ ἐκ δωρεᾶς πλείστων ἡμεδαπῶν τε καὶ ξένων συναδέλφων καὶ φιλαρχαίων ἱκανὸν ἀριθμὸν πολυτίμων βιβλίων.

Ἡ νέα διάταξις τῶν βιβλίων ἐλτίζομεν ὅτι θέλει μετ' οὐ πολὺ συμπληρωθῆ διὰ τῆς περατώσεως τοῦ τε ἀλφαριθμητικοῦ καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου, ἡ δὲ χρῆσις τῆς βιβλιοθήκης κατὰ πολὺ διευκολυνθῆ διὰ τῆς προσθήκης νέων θηκῶν πρὸς ἀπόθεσιν τῶν πινάκων, τῶν νέων περιοδικῶν καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν φυλλαδίων.

Τὸ δημοσιευτικὸν ἔργον τῆς Ἑταιρείας συνεπληρώθη δι' ἐνὸς ἀκόμη τόμου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τοῦ 1922, ἐπιμελεία πάντοτε τοῦ κ. Λεονάρδου, ἐπίκειται δὲ καὶ ἡ ἔκδοσις τοῦ τόμου τοῦ 1923. Τὰ πρακτικά τοῦ 1922 θέλουσιν ἐκδοθῆ μετὰ τῶν πρακτικῶν τοῦ 1923 καὶ 1924 εἰς ἓνα τόμον, ὥστε μετὰ ταῦτα νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ κανονικὴ διαδοχὴ τῶν τόμων καὶ τοῦ δημοσιεύματος τούτου.

Ἡ δημοσιευτικὴ ἐργασία τῆς Ἀρχ. Ἑταιρείας ἄρχεται ἤδη ἀπὸ τοῦ 1837, διὰ δὲ τῆς λελογισμένης καὶ πατριωτικῆς ὀργανώσεως ἀπέβη ἐπὶ ὀγδοήκοντα καὶ πλέον ἔτη τὸ μετριόφρον, ἀλλὰ πολῦτιμον στάδιον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἔδρασε καὶ ἀνετύχθη καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ἀναπτύσσεται ἐν Ἑλλάδι τὸ ἀρχαιολογικὸν ἐπιστημονικὸν πνεῦμα. Ἄνευ τοῦ σταδίου τούτου τῆς πνευματικῆς ἐργασίας ἡ Ἑλληνικὴ Ἀρχαιολογία δὲν θὰ εἶχε νὰ ἐπιδεῖξῃ ὅσῃν ἐπετέλεσε πρόοδον καὶ ἀνάπτυξιν. Εἶναι δὲ μέγα τι εἰς ἓν ἔθνος ἡ θεραπεία τῆς ἐπιστήμης καὶ ἡ τήρησις τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἐπιπέδου ὑψηλά.

Κατώρθωσε δὲ ἤδη πολλὰ ἡ Ἑλληνικὴ Ἀρχαιολογία ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὅλην ἐν Ἑλλάδι πνευματικὴν κίνησιν. Δὲν κατώρθωσε περισσότερα, οὐχὶ διότι ἔλειπεν ἡ διάθεσις, ἀλλὰ διότι δὲν ἠδύνατο ἐξ αὐτῶν τῶν προγράμμάτων νὰ πράξῃ περισσότερα.

Ἡ τιμὴ ἀνήκει ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸ πολύτιμον τοῦτο ἔθνικόν ἴδρυμα ὅτι ἔδωκε τὴν κατεύθυνσιν ταύτην καὶ μετὰ πολλῶν κόπων καὶ μόχθων ἐξησφάλισε τὴν πορείαν τῆς μελλούσης ἀρχαιολογικῆς ἐξελίξεως. Εἶναι δὲ ἡ ἀρχαιολογικὴ ἀσχολία ἐν Ἑλλάδι οὐχὶ ἀπλῶς μέσον μορφώσεως τοῦ ἔθνους διὰ πνευματικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν προϊόντων ὑπερέτερου τινὸς ξένου λαοῦ, ἀλλ' εἶναι καὶ καθήκον, τὸ ὁποῖον ἔχομεν πρὸς ἐνδοξοτάτην τοῦ ἰδίου ἡμῶν ἔθνους περίοδον, ἡ ὁποία ἐξέθρεψε τὸν πεπολιτισμένον κόσμον ὁλόκληρον χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ παύσῃ νὰ εἶναι Ἑλληνική.

Εἰς τὴν ἱστορίαν αὐτῆς ταύτην ἐρειδομένη ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία καὶ πάντοτε ὑπὲρ τοῦ ἔθνους καὶ τοῦ Κράτους ἐργασθεῖσα, ἀπεκδέχεται ὑπὲρ ἑαυτῆς πάντων τὴν ἀμέριστον στοργὴν καὶ συνεργασίαν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ὡς ἐπ' ἀγαθῷ τῆς μεγάλης ταύτης ἀποστολῆς συνέβη καὶ ἐν τῷ παρελθόντι.

Γ. II. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ